

תהליך לימוד השימוש באינטונציות (הנגנות) דיבור שונות דרך חיקוי במטרה להפוך את הדיבור של ילדים עם אוטיזם לטבעי יותר

סיגל תדהר-פז, גילי יהב BCABA, הדס מונצ'יק-גרינברג, יפעת מירסקי-פיסצקי

תקציר

ילד בן 4 וילדה בת 6:4, המאובחנים עם אוטיזם, למדו דרך חיקוי להשתמש באינטונציות דיבור מתאימות. עבור שני הילדים הלימוד נעשה, תחילה, דרך חיקוי משפטים שכיחים בשפה המדוברת עבור כל סוג אינטונציה בטכניקת ה-DTT. עבור אחד הילדים הצליחה שיטת לימוד זו והוא הכליל את השימוש באינטונציה באופן מיידי לשפתו הספונטנית. עבור הילדה השנייה, כשלה טכניקה זו, ונבחרה דרך לימוד שונה- תיקוני אינטונציה מזדמנים ויזומים. בדרך זו, הילדה שיפרה משמעותית את השימוש הנכון באינטונציות הדיבור השונות.

נבדקים

נבדק מספר 1 - ילד בן 4, המאובחן עם אוטיזם, ומטופל בהתערבות התנהגותית אינטנסיבית מגיל 2:2, בביתו ובשילוב בגן רגיל בליווי סיעת. החל את הטיפול ללא כישורי שפה בכלל, ובעבודה אינטנסיבית שיטתית רכש דיבור במשפטים. אחד מקשייו התקשורתיים של הילד היו דיבור באינטונציה שאינה מותאמת לסיטואציה.

נבדקת מספר 2 - ילדה בת 6:4, המאובחנת כ-PDD ומטופלת בהתערבות התנהגותית אינטנסיבית מגיל 3:6, בביתה ובשילוב בגן רגיל בליווי סיעת. אחד מקשייה התקשורתיים של הילדה הוא דיבור באינטונציה שאינה מותאמת: משיכת ההברה האחרונה במילה או במשפט, פירוק מילים להברות, עליה וירידה במקומות הלא נכונים במשפט, קצב דיבור מהיר או איטי מדי, לעיתים דיבור בלחש, ולעיתים דיבור המלווה בכיווץ שפתיים בסוף המשפט.

התערבות

מטרת ההתערבות עובר שני הילדים היו שיפור האינטונציה, כך שתאים לסיטואציה בה נאמר המשפט. עבור שני הנבדקים החלה הלמידה דרך טכניקת DTT. עבור הנבדקת השנייה, לאחר שהטיפול לא הניב שיפור משמעותי בטכניקה זו, הופעלה התערבות שונה.

נבדק מספר 1 - תחילה, חולקו ההנגנות השונות בשפה לסוגים שונים: משפטי קריאה, משפטי שאלה, משפטי אכזבה ומשפטי מנגינה. לכל סוג הותאמו מספר משפטים שכיחים מהשפה המדוברת בעולמו של הילד.

[**דוגמאות:** משפט קריאה-"קדימה, בוא!", משפט שאלה-"רוצה לשחק איתי?", משפט אכזבה-"אוף, הפסדתי" משפט מנגינה-"יש לי זוג ויש לי זוג"]. הקניית הדיבור באינטונציות המתאימות נעשתה דרך חיקוי מילולי בטכניקת DTT. לאחר כל סוג אינטונציה שנרכש התבצעה למידת הבחנה בינו ובין סוגי אינטונציה שונים, עד להבחנה מלאה בין ההנגנות השונות ועד למעבר להכללה באופן טבעי בשפה הספונטנית בחיי היום יום.

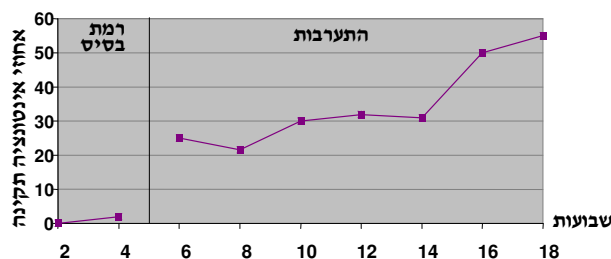
נבדקת מספר 2 - ההתערבות נעשתה דרך תיקוני אינטונציה מזדמנים במהלך המפגש ותיקונים יזומים. התיקונים התבצעו דרך מודלינג (חיקוי מילולי) ודרך הבעת פנים מזמנת תיקון (הרמת גבה, פתיחת עיניים) או תגובה מילולית המעידה על חוסר הבנה של הנאמר. במקביל, בכל זמן שהיה שימוש באינטונציה תקינה ניתן חיזוק חיובי ממוקד על דיבור נאות. נתונים נאספו כל 10 דקות בסיטואציות של למידה פרטנית.

תוצאות

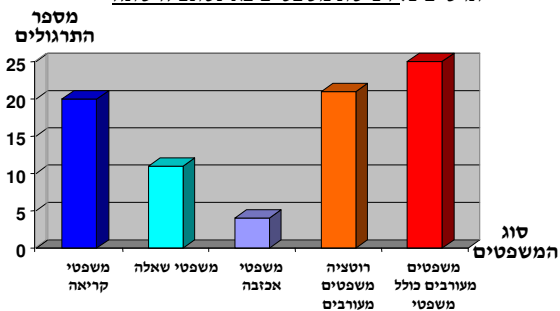
נבדקת מספר 2 - קיימת מגמת שיפור משמעותית אצל הילדה בשימוש באינטונציה מותאמת בשפה הספונטנית. בסיום ההתערבות ניתן לראות שימוש עצמאי באינטונציה תקינה בכמחצית מזמני הדיבור החופשי. הישג זה משמעותי עבור ילדה שהדיבור שלה לא היה כלל באינטונציה טבעית. כיום, לאחר ארבעה חודשים של התערבות קיימת הפחתה בשימוש בשפה הספונטנית באינטונציה לא מותאמת, והילדה מתקנת את עצמה באופן עצמאי או לאחר רמז טבעי (גיסטה טבעית של חוסר הבנת הנאמר).

נבדק מספר 1 - רכישת האינטונציות השונות בשפה דרך חיקוי משפטים ארכה פרק זמן כולל של 81 תרגולי עבודה. רכישת כל סוג משפט, למרות היותו מורכב יותר, התקצרה עם זמן העבודה על רכישת המיומנות, עד ל-4 תרגולים בלבד לרכישת משפטי אכזבה. כמו כן, משפטי מנגינה, שהיו האחרונים להירכש, נרכשו ללא צורך בשלב של תרגול אינטנסיבי, אלא תוך כדי ערבוב עם משפטים אחרים. הדבר מעיד על שיפור ושיכלול מיומנות החיקוי של אינטונציות שונות. לאחר רכישת יכולת חיקוי המשפטים, לא היה צורך כלל בתיקון האינטונציה של הנבדק בעת שדיבר. השימוש שלו באינטונציה היה מותאם ונאות.

תרשים 2: דיבור באינטונציה תקינה

תרשים 1: רכישת משפטים באינטונציה שונה

סיכום ומסקנות

ילדים רבים המאובחנים עם אוטיזם ו-PDD, הרוכשים את השפה המדוברת (בין אם באופן ספונטני ובין אם בלימוד שיטתי), מאופיינים בדיבור שטוח ללא הבדלי אינטונציה בין משפטים שונים. חשוב מאד לעבוד על האינטונציות בהן נאמרים המשפטים, כחלק חיוני מרכישת השפה המדוברת הנאותה. כאשר מתמקדים בהתערבות בדיבור שטוח בין משפטים שונים באופן אחיד ושיטתי ולאורך זמן, הרגלי הדיבור המקובעים נוטים להשתנות. לעיתים נדחה הטיפול באינטונציה לגיל מאוחר יותר, מתוך הנחה כי יש ללמד ראשית את כל תחומי השפה האחרים. בנוסף, הסובבים את הילד נוטים להתרגל לאינטונציה הלא מותאמת. דחיית ההתערבות עלולה להוביל לקושי בשילוב במסגרת רגילה, וביסוס היסטוריית למידה שמחזקת את האינטונציה השגויה. שתי שיטות שונות ללימוד השימוש באינטונציות דיבור מגוונות הוכחו כמוצלחות, חיקוי משפטים באינטונציות שונות בטכניקת DTT ותיקוני אינטונציה מזדמנים או יזומים בשפה המדוברת.